

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת דברים - תשעה באב תשפ"ג

משמעות חורבן הבית - ובנייתו

תוכן

א' - חורבן הבית / א

ב' - מחורבן לבניה / ג

ג' - בונים את הבית היהודי / ו

פאר תחת אפר

אך כמובן שהמעלה הגדולה ביותר היא להתאבל מתוך מחשבה על מה שאנחנו עושים, ולנצל את ההזדמנות הגדולה הזו ששמה תשעה באב. שלמה המלך בחכמתו הרבה, לימד אותנו יסוד גדול: "לפל זמן". פירוש, לכל ענין של שלמות ישנו זמן מיוחד משלו. במהלך השנה ישנם זמנים רבים כל כך, וכל אחד מהם מהווה הזדמנות לקנות סוג שונה של שלמות. תפקידנו הוא לזהות את עבודת הזמן, ולנצל את הזמן כדי להשתלם כמיטב יכולתנו בעבודה זו.

תשעה באב הוא "זמן" לשבת על הקרקע ולבכות, ולא להסתכל על השעון ולחשב עוד כמה שעות נשארו עד לסיום הצום. באבלות של תשעה באב קיימת שלמות גדולה, וככל שנרבה להתאבל ולבכות, כך נזכה לשלמות גדולה יותר, וכמו שמבטיח ישעיהו הנביא (סא, ג), "לשום לאַבְלֵי צִיּוֹן לָתֵת לָהֶם פֶּאֶר תַּחַת אֶפְרַיִם - ככל שנרבה להניח אפר על ראשינו, כך נזכה לדרגה נשגבה יותר של פאר השלמות.

סילוק השכינה

מוטל עלינו אפוא לנסות ללמוד, לכל הפחות ברמה הבסיסית, את הבחינות של האבלות על חורבן הבית ששייכות אלינו, ושבהן נוכל להתמקד בעבודה זו.

כאשר שלמה המלך השלים את מלאכת בניית בית המקדש, והשכינה ירדה ומילאה את הבית כולו, "אָז אָמַר שְׁלֹמֹה ה' אָמַר לִשְׁכַּן בְּעֶרְפֶּל" (מלכים א' ח, יב) - כולם הרגישו את השראת השכינה הקדושה, וראו בחוש כיצד מתקיימת הבטחתו הגדולה של הבורא יתברך "וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנֹתַי בְּתוֹכָם" (שמות כה, ח). למעשה, זוהי

א' - חורבן הבית

אבלות מתוך מחשבה

חורבן בית המקדש, על אף שהתרחש לפני אלפי שנים, הינו בעל משמעות גדולה כל כך, עד שעם ישראל כולו מתאבל יחד בתשעה באב, על האבידה הנוראה שאיבדנו בשריפת בית אלקינו. ולא רק בתשעה באב - ישנן הזדמנויות רבות כל כך במהלך השנה שבהן אנו מזכירים את אבלות החורבן. הנושא הזה מעסיק כל יהודי נאמן מדי יום ביומו, ואנו מזכירים אותו שוב ושוב בתפילותינו.

כאשר מדובר בנושא כל כך חשוב ומרכזי, לא נוכל להסתפק במושגים שקיבלנו בילדותנו. אי אפשר לגשת לתשעה באב באותה צורה ועם אותם רשמים שעמם גדלנו. עלינו להכין את עצמנו, לכל הפחות מעט, למצוות האבלות, כך שבהגיע היום המיוחד הזה, יום תשעה באב, לא ניכנס אליו בידיים ריקות, וגם לא נצא ממנו בידיים ריקות.

אכן, חשוב להדגיש כי גם מי שרק יושב על הקרקע ואומר את הקינות יחד עם הציבור - זה כבר טוב. גם אם הוא אינו מבין את פירוש המילים, עצם העובדה שהוא משתתף עם הכלל באבלות על ירושלים - זה כבר משהו. כמובן שמי שיוכל להשיג קינות ומגילת איכה עם תרגום או פירוש, ולהציץ בהם מדי פעם - מה טוב. אך גם אם לא רכשת קינות כאלו מבעוד מועד, העובדה שאתה יושב על הקרקע ואומר את המילים שיהודים אומרים כבר אלפי שנים - חשובה עד למאוד.

התורה, ותורת ה' נפוצה משם לכל קצוות הארץ, ובוודאי שגם על חורבן זה אנו מצרים ומתאבלים.

כמו כן עלינו להתאבל על אובדן הנבואה. אה, הנביאים! איזו מתנה נפלאה זו היתה, כאשר השכינה שרתה בישראל, ודברי האמת שבפי הנביאים הדהדו באוזנינו תמיד. המילים של ה' האירו את עיני העם. אך עם חורבן בית המקדש פסקה הנבואה, ועם ישראל איבד את כלי השלמות הגדול והעצום הזה. אין לנו כבר את מורי הדרך הגדולים שיורונו את הדרך נלך בה, כפי שהיו לנו בימים עברו. זה בוודאי דבר שראוי לבכות עליו!

סילוק השמחה

ומה עם סילוק השמחה הגדולה שעטפה את עם ישראל בימים עברו? הבה נצייר לרגע בשכלנו כיצד היתה נראית העלייה ההמונית של עם ישראל לירושלים שלוש פעמים בשנה. בכל עיירה קטנה היה צבא קטן של יהודים יחד עם בני משפחותיהם, שיצאו במסע אל עבר בית המקדש. הם צעדו בדרכים יחד עם הצאן והבקר שהם תכננו להקריב כקרבת.

כולם לבושים היו בבגדי יום טוב, והם נשאו עמם כלי זמר, בהם ניגנו ושמחו בעודם עושים את דרכם ירושלימה. והנה, לפתע הם שומעים את אותם קולות השמחה והנגינה בוקעות ועולות מכיוון אחר, וכך הם פגשו קבוצה נוספת של יהודים שהצטרפה אליהם בעוד הדרכים מתמזגות זו עם זו. כך הם המשיכו הלאה בדרכם העליזה, וככל שהתקדמו, צבא העולים לרגל הלך והתעבה עד שהפך להמון עצום של אנשים שמילאו את הדרכים והשבילים. בקושי אפשר היה לזוז, אולם כולם שרו ורקדו ברחובות.

הם לא שמו לב כלל לזמן שחולף. הדקות שחלפו בזה אחר זה לא נכנסו אל תודעתם, כי מבחינתם הזמן עמד מלכת. עוד טרם הגעתם לירושלים עיר הקודש, הם הרגישו את שמחת השראת השכינה. כך מתאר זאת דוד המלך ע"ה: "עמדות היו רגלינו בשעריך ירושלים" (תהילים קכב, ב). לפתע שמנו לב שהנה כבר הגענו לירושלים, עד שראש הקבוצה הוצרך להכריז: "רבותי, עצרו! הגענו!" רחובות ירושלים המו אדם. מיליוני יהודים עומדים ברחובות עיר הקודש, כולם שמחים וצוהלים בהשראת השכינה הקדושה בישראל.

לא ראה שמחה מימיו

השמחה הגדולה שהקיפה את עם ישראל באותם ימים מפוארים היא נושא שראוי ללמוד אותו. ימים אלו שבהם

תמצית הענין של בית המקדש - מקום בו עם ישראל הרגיש שה' חי בקרבנו. אותה הרגשה והכרה ברורה, השפיעה עלינו השפעה כל תואר, ושינתה את חיי אומתנו מן הקצה אל הקצה.

רק לבוא ולבקר בירושלים היתה חוויה ששינתה את האדם. התורה מלמדת אותנו שזוהי תכלית המצוה לאכול מעשר שני בירושלים. נחשוב לרגע מה היתה המשמעות של מצוה זו. כמעט מדי שנה על האדם להפריש עשירית מהתוצרת החקלאית שלו, להעלותה לירושלים ולאוכלה שם. משימה זו אינה מסתיימת ביום אחד. עשר אחוז מהתוצרת זו כמות נכבדת ביותר! לפעמים היה על האדם לשהות בירושלים במשך מספר שבועות עד שהיה מסיים לאכול את הכל. מהי מטרתה של מצוה זו? מדוע מעוניין הקב"ה שהאדם ישהה בירושלים למשך זמן רב כל כך? הסיבה לכך מפורשת בתורה: "למען תלמד ליראה את ה' אלקיך כל הימים" (דברים יד, כג) - כדי שתלמד להיות מודע יותר ויותר לנוכחותו של ה', בכל רגע ורגע שאתה נמצא שם.

עם ישראל חי בצילו של בית ה'. זו היתה גדולתו של בית המקדש - הידיעה וההרגשה שה' חי בקרבנו!

סילוק כוחנו ותפארתנו

בנין שלמה היה הפאר של עם ישראל; הוא היה מושלם מכל בחינה שהיא. הכהנים הגדולים נמשחו בשמן המשחה, שני לוחות האבן היו מונחים בארון הברית. הוא התברך בכל דבר טוב ומפואר, ואף אחד לא חלם שיד בן נכר תוכל לנגוע בו. "לא האמינו מלכי ארץ כל ישיבי תבל כי יבא צר ואויב בשערי ירושלים" (איכה ד, יב), "נוכח אלקים ממקדש שיך" (תהילים סח, לו). התנ"ך מלא בביטויים מעין אלו. בית המקדש סימל את כוחו הגדול של הקב"ה להגן על עמו מכל רע, וכלל לא ניתן היה להעלות על הדעת את האפשרות שהבית הגדול הזה יחרב.

אולם לבסוף הגיע אותו יום מר ונמהר, ועם ישראל ראה במו עיניו כיצד בית קדשנו ותפארתנו הופך למאכולת אש. ביתו של ה', הבית שבו ה' חי בקרבנו - עלה כעת בלהבות! היה זה יום אבל גדול ועצום, יום שלעולם לא יישכח מאיתנו. ולכן, עיקר האבלות ביום הזה הוא בוודאי על חורבן הבית, ועל סילוק שכינתו יתברך מתוכנו.

סילוק האור

אך לא רק בית המקדש נחרב ביום הזה. סילוקם של הסנהדרין מתוך לשכת הגזית, היה אבידה עצומה עבור עם ישראל, אבידה שאין לה תחליף. הסנהדרין היו מרכז

ראשם. "אל תהרגו אותם", כך הם אמרו, "אך אל תאפשרו להם להרים את הראש". העובדה שהם איפשרו לנו לחיות, נחשבה ל"חסד גדול". ואגב, לא תמיד שומעי לקחו של האפיפיור הקשיבו לעצתו בנוגע לשמירת חייהם של היהודים...

גם בעולם האסלאם היהודים סבלו מיחס משפיל ומבזה. מעשה שאירע בירושלים, לפני דור אחד בלבד: רב זקן, ממשפחת "ברדקי" המיוחסת והמכובדת, צעד ברחובות ירושלים, כאשר ערבי אחד עם חמור קטן שנשא סחורה, עבר על ידו והחליט להשתמש בו כסבל. הוא העמיס את כל סחורתו, יחד עם החמור הקטן, על גבו של הרב, וגם הוא עלה והתיישב על כתפיו של הרב. הרב נאלץ לשתף פעולה ולשאת בדומיה את הערבי עד פתח ביתו. הוא הודה לה' שחייו נשארו לו לפליטה. כך אירע בירושלים עיר הקודש!

כאשר אנו בוכים בתשעה באב, אנו חושבים אף על דברים אלו - יש כל כך הרבה על מה לחשוב! אנו נזכרים בהיסטוריה שלנו ומבינים מה היה לנו ומה איבדנו, ומחכים ליום בו נזכה לשוב למעמדנו הראשון.

ב' - מחורבן לבניה

המיליארדר היהודי

והנה, עלינו להבין מהי התכלית של האבלות הזו? אנו יושבים על הקרקע ובוכים על מה שאבד לנו, אבל לשם מה? עלינו להבין שהתכלית אינה רק להתאבל על מה שאיבדנו, אלא גם להסתכל קדימה, לקראת העתיד. אמחיש את כוונתי באמצעות משל.

דמיין לרגע שביכולתך לקום מחר בבוקר, לטוס לארץ ישראל ולבנות את בית המקדש. נניח ויש לך מיליארדי דולרים, והצלחת לקנות את הערבים, ולשכנע אותם לסגת מהר הבית ולאפשר לנו לבנות עליו את בית המקדש. דמיין לרגע שבכח ממונך ממשלת ישראל מתפטרת ומאפשרת לגדולי ישראל לתפוס את השלטון. גדולי הדור יוכלו כעת להתיישב יחד ולקבל החלטות בכל הנוגע לבנין בית המקדש.

אמנם יש דברים שהם לא יוכלו לעשות עד ביאת המשיח, משום שהם זקוקים לאליהו הנביא שיפשוט את ספקותיהם, אולם ישנם דברים רבים שיוכלו לעשותם גם בימינו, כגון מה שאומרת המשנה בעדויות (ח, ו), "שמעתי שמקריבין ואף על פי שאין בית" - כלומר אפשר להקריב

עם ישראל התקבץ יחד בבית המקדש היו ימים מלאים בשמחה גדולה. "וְזָבַחְתָּ שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שֶׁם וְשָׂמַחְתָּ לְפָנַי ה' אֱלֹהֶיךָ" (דברים כז, ז). הם אכלו את בשר הקרבנות, שתו יין, ורקדו מרוב שמחה. שמחתם היתה כה גדולה ונשגבה עד שרבים מהם זכו מכוחה לנבואה.

היתה זו אומה שמחה! זה מה שסימל את אותם דורות נפלאים - השמחה העצומה והאדירה לה הם זכו. כך מלמדים אותנו חז"ל: "מי שלא ראה שמחת בית השואבה, לא ראה שמחה מימיו" (סוכה נ, א). אין שום שמחה בעולם שמתקרבת ולו במעט לשמחה הגדולה שחוו אבותינו בעלותם לראות את פני ה' בירושלים.

זהו חלק מהאבלות שלנו - שאיבדנו את השמחה הנשגבה הזו, שמחה שאין לנו אפשרות לחוות כמותה בזמן הזה. עלינו לחשוב על כך בעודנו יושבים על הקרקע בתשעה באב, ולהצטער ולהתאבל על חסרונה של שמחה זו שהסתלקה מעמנו. עלינו לבכות על השירה הגדולה הזו שנדמה.

סילוק כבוד ה'

חלק מאותה שמחה גדולה שהיתה מנת חלקנו, היה הפאר הגדול שבו התפארנו בה' אלקינו. עם ישראל ידע שהוא העם שנבחר על ידי מלך מלכי המלכים. לכן יש כאן בחינה נוספת באבלותנו: "על כבוד שמך המחולל".

כאשר הגויים נכנסו לבית המקדש והחריבו אותו, הם לעגו לנו ואמרו, "איה אלקיכם?" הם שרפו את היכל ה' ושחטו קדושי עליון, ובכך התחלל שמו יתברך בעולם באופן איום ונורא. במידה רבה, עם ישראל איבד את התפארותו בה'.

לאחר חורבן בית המקדש, החלו לצוץ דתות השקר - הנצרות והאסלאם - המתיימרות לחקות את דת האמת, והחלו להשפיל ולבזות את בני עמנו. הם לעגו לנו וטענו שאנו חיים בטעות ובחושך, ושרק אצלם נמצאת האמת. הם התייחסו אלינו כאל תת-אדם, כאל מצורעים ומנוודים. הם האשימו והשפילו אותנו על כך שאנו ממשיכים לדבוק באמונתנו, ומסרבים לקבל את ה"עדכונים" שלהם. אך מכיון שאנו בגלות, היה עלינו לשמור על שתיקה. כבר דורות רבים שעם ישראל חי 'בצילם' של הכנסיות והמסגדים במקום בצילו של בית קדשנו ותפארתנו.

שבר על גבי שבר הושברנו

הגויים שמו לעצמם למטרה להשפיל אותנו ולגרום לנו לחיות בתנאים לא תנאים. כל אחד מהאפיפיורים גזר עוד ועוד גזרות על היהודים, על מנת לוודא שלא ירימו את

וכך, עם המבט קדימה, רבן יוחנן בן זכאי היה עסוק עד למעלה מראשו בבניית עתידה של האומה. הוא מינה את רבן גמליאל, שהיה צעיר לימים, לנשיא תחתיו, והורה לכל החכמים לשמוע בקולו. הוא עודד את כל חכמי הדור שהיו תלמידיו, לבנות יחד עמו.

בית המשנה

בעוד בית המקדש, שהיה המרכז של חיי התורה בעם ישראל, עולה בלהבות, חכמי ישראל עסקו בבנייה מחדש של הבית המקדש הרוחני. הם החלו לחזור יחד על כל המשניות, התווכחו וביירו כל אות וכל פרט מהם, וכך, פרטי הלכה רבים התלבנו היטב ביבנה. בכך הם בנו את התורה שבעל פה, כדי שזו תהווה בנין יציב עבור הדורות הבאים.

כך עשה גם רבינו הקדוש לאחר חורבן ביתר - שעליו כתב הרמב"ם (פ"ה מהלכות תעניות ה"ג) "והיתה צרה גדולה כמו חורבן בית המקדש". רבי לא אמר, "מה אפשר לעשות? הלא הצער הוא נורא ואיום", וזהו. בוודאי שהוא התאבל ובכה וביקש מהשי"ת שישב לעם ישראל את תפארתו הקדומה, אך בזאת הוא לא יצא ידי חובה. הוא אסף יחד את כל חכמי הדור, ובמשך שנים על גבי שנים הם ישבו יחד ודנו על כל אות ואות במשנה, עד חתימתה בידי רבי.

החורבן הנורא שהתרחש לא מנע בעדם מלבנות בית מקדש חדש, הלא הוא בית המקדש של התורה שבעל פה - המשנה. כיום עם ישראל חי בתוך בית המקדש הזה. המשנה היא הבית שלנו.

בית התלמוד

מגמה זו לא פסקה לאחר ימיו של רבי, אלא המשיכה הלאה ביתר שאת וביתר עוז. בארץ ישראל קמו רבי יוחנן ושאר חבריו האמוראים, וכן בבבל היה את רב ושמואל, ולאחר מכן את רב הונא ורב יהודה, ואחר כך רבה ורב יוסף, וכן עוד רבים.

ובדור הבא קמו אביו ורבה, ואלו היו הבנאים של התלמוד בבלי. הם בנו והרחיבו עוד יותר את בית המקדש. הם הוסיפו עוד ועוד אבנים, פתחו פתחים והוסיפו גגות ולשכות. כל מסכת בתלמוד היא לשכה אדירת-ממדים של בית המקדש. ולבסוף בא רב אשי יחד עם הכינוס הגדול של החכמים שכינס יחד עמו, והם חגגו את "חנוכת הבית" וחתמו את התלמוד הבבלי.

עלינו להבין שהתלמוד בבלי הוא הבית המקדש שלנו. העם היהודי חי בתוך הבית הזה בבטחון גדול עוד יותר

קרבנות גם בימינו. לא באתי כאן לפסוק הלכות, אולם במבט שטחי נראה שישנם דברים רבים שנוכל לקיים אף קודם ביאת המשיח.

דמעות כנות

כעת נתאר לעצמנו את היהודי הזה, שביכולתו לעשות כן, אבל במקום לעשות זאת, ברגע שמסתיים תשעה באב, הוא חוזר לשגרת חייו הרגילים. בתשעה באב הוא יושב כמובן על הקרקע כמו כולם. הוא מתאבל על חורבן הבית, והדמעות נשפכות כמים, אולם בסוף היום הוא קם, מנקה את האבק מעל בגדיו, ושב לביתו. למחרת הוא חוזר לעבודה כרגיל, והחיים ממשיכים הלאה כמקודם.

האם ניתן לומר שדמעותיו של האיש הזה היו כנות? האם הוא בכלל חשב על מה הוא בוכה? לא יתכן! אדם שאינו מנצל את האפשרויות העומדות בפניו לבנות את בית המקדש, אינו מתאבל באמת. האבלות צריכה לעורר אותנו להביט קדימה ולחשוב מה וכיצד אנחנו יכולים לבנות.

למעשה, זה בדיוק מה שקרה כבר בזמן החורבן. אבותינו לא יצאו ידי חובתם באבלות גרידא. הם לא הרימו ידים ולא התייאשו, אלא ברגע שארע החורבן הנורא, הם החלו מיד בבניין. זו היתה תגובתם לחורבן.

תן לי יבנה וחכמיה

בעוד בית המקדש נשרף בירושלים, רבן יוחנן בן זכאי ישב ביבנה ותיקן תקנות למען עתידו של העם היהודי. חכמי ישראל ייסדו את יבנה כתחליף לבית המקדש. ביבנה תקעו בשופר בשבת כמו בבית המקדש, וכולם הורו לעלות ליבנה שלוש פעמים בשנה, תחת העלייה לבית המקדש (עי' פרה פ"ז מ"ו, תוספתא מקוואות פ"ד, חולין מח, א). היה בכך חידוש.

לכאורה ניתן לחשוב: כיצד מסוגל היה רבן יוחנן בן זכאי לעשות כך? הלא היה עליו לשבת ולהתאבל! כיצד לא נשבר ליבו לנוכח החורבן הנורא? מנין שאב את הכח לבנות את יבנה?

התשובה היא שבוודאי שהוא התאבל ובכה, אולם בתוך הכאב והבכי, הוא עסק בבנייה ובעשייה. הוא כבר היה זקן ביותר, וזקנים הם בדרך כלל הראשונים להרים ידיים ולהיכנע, אולם לא כך רבן יוחנן בן זכאי. הוא הבין את משמעותה האמיתית של האבלות - להרגיש כל כך חזק את האבידה, עד שזה מעורר את אדם לעשות כל שביכולתו להשלים אותה.

נדיבים מאת הממשלה כדי לחקור לפרטי פרטים כיצד בדיוק חיו השבטים האינדיאניים, וסכומי העתק הללו משולמים מהכיס שלנו. נמצא שאנחנו מוסרים את חיינו עבור שעבוד מלכויות.

מלבד זאת, שעבוד מלכויות כולל בתוכו גם את השפעתם האיזומה של אומות העולם עלינו. עם ישראל צריך להיאבק בכל כוחו כנגד רוחות הטומאה הנושבות סביבו, נגד הכפירה השולטת בחוצות, וכנגד דרך החינוך הנוראית שבה מתחנך הנוער שלהם. בגלות עלינו להתמודד עם הגרועים שבהשפעות. כל זה נכלל גם כן בשעבוד מלכויות.

מתאבלים אנו אם כן על מה שהיה לנו בעבר, על הטהרה המיוחדת ששרתה בארץ ישראל בימי קדם, ומביטים קדימה בציפייה לזמן שבו משיח צדקנו יגאל אותנו וישיב אותנו אל המנוחה ואל הנחלה.

ההגבלות של הגאולה

אמנם, עלינו להתבונן לרגע: מה נעשה בכל הזמן המיותר שיהיה לנו? האם אתם חושבים שתנפשו במלון גלאט כשר ותהנו משלוש ארוחות מפוארות מדי יום? לא, לא על זה אנו מתפללים. הרמב"ם מלמד אותנו שהאבלות על החורבן היא משום שאנו מצפים למנוחה מפני שעבוד מלכויות, למען נוכל לשבת באיזה בית מדרש קטן או ככולל ולעסוק בתורה כל היום כולו.

"זה הכל?! יש שיחשבו לעצמם. "לשבת ככולל כל היום?" הם מאוכזבים. גם אם הם מתביישים להודות בכך, זה מה שהם מרגישים. אך מי שמרגיש אכזבה - סימן הוא שהוא כלל אינו מתאבל על בית המקדש. הוא לא מתכוון לכך באמת, שכן ברגע שיבנה בית המקדש, יהיה עליו לשבת וללמוד כל היום. לא יהיה עוד מה לעשות חוץ מזה. כמעט לא נצטרך לעבוד! אמנם נצטרך לעבוד מעט, אולם לאחר שנזכה לברכה של "וְנִתְּנָה הָאָרֶץ יְבוּלָה", הפרנסה תבוא בקלות מרבית, ולכולנו יהיה הרבה זמן פנוי.

מה אפשר כבר לעשות בזמן הזה? לטוס לשוויץ? לא, לאחר ביאת המשיח יהיה אסור לצאת מארץ ישראל לחו"ל, שכן ארץ העמים מטמא. יהיה עלינו אפוא להישאר בארץ ישראל.

ממה שהדורות הקודמים חיו בבית המקדש בירושלים. עד היום הזה אנו חיים בתוך התלמוד. אנו שמחים בו. אנחנו באים בשעריו. אנחנו נושמים את האוויר הצלול שלו. אנו חיים את חיינו עם הערכים והשאיפות שלו. אנחנו מביטים בעולם דרך עיניו של התלמוד. בתוך כל הכאב והיגון - הם עסקו בבנייה.

לאור כל זאת אנו מבינים את הנושא האמיתי של תשעה באב. מהי תכליתה של האבלות? בנייה! מי שבאמת מתאבל על העבר, ומצטער צער אמיתי על חסרונו של בית המקדש בחיינו, פירושו של דבר הוא שהוא מלא ברצון ובמרץ, ושואף בכל מאודו לבנות מחדש את כל מה שאיבדנו. זוהי שאיפתנו - לבנות מחדש את עם התורה.

"כדי שיהיו פנויים בתורה"

יש אנשים שכאשר הם שומעים את הדברים, הם מתבלבלים. מה הקשר בין לימוד התורה לבין הגאולה? האם בשביל זה אנחנו מתפללים על המשיח ועל בניין בית המקדש?

ובכן, הבה נפתח את הרמב"ם. הרמב"ם (פי"ב מהלכות מלכים ה"ד) מגדיר מהי הצפייה שלנו מימות המשיח. לשם מה אנחנו מייחלים ומצפים במשך אלפי שנים לביאתו? וכה הם דבריו: "לא נְתָאוּ הַחֻכְמִים וְהַנְּבִיאִים יְמוֹת הַמְּשִׁיחַ, לא כְּדֵי שְׂיִשְׁלְטוּ עַל כָּל הָעוֹלָם, וְלא כְּדֵי שְׂיִרְדוּ בְּעֶכְו"ם, וְלא כְּדֵי שְׂיִנְשְׂאוּ אוֹתָם הָעַמִּים, וְלא כְּדֵי לְאָכַל וְלִשְׁתּוֹת וְלִשְׂמַח, אֶלֶּא כְּדֵי שְׂיִהְיוּ פְּנוּיִן בְּתוֹרָה וְחֻכְמָתָהּ, וְלא יִהְיֶה לָהֶם נוֹגֵשׁ וּמַבְטֵל, כְּדֵי שְׂיִזְכּוּ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא".

תקוותינו ושאיפותינו אינן לשמחה ועונג גשמי, אלא למצב שבו לא נהיה נתונים תחת שעבוד מלכויות, ונוכל לעסוק בתורה ובעבודת ה' ובהשגת שלמות הנפש, וזאת כדי לזכות לחיי העולם הבא.

קושי השעבוד

היום אנחנו נתונים תחת שעבוד מלכויות. אנחנו עובדים בשבילם. מי שמשלם מיסים פירוש הדבר שיום אחד בשבוע מוקדש לעבודה עבור המדינה. חיינו מוקדשים עבור תכניות ממשלתיות המסייעות לבטלנים ולפושעים. פרופסורים באוניברסיטה זוכים למענקים

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

אני יודע שמי ששומע את הדברים חושב שאני מגזים, ושבסך הכל מצאתי דרך לעניין אתכם ולצוד את תשומת ליבכם. אולם מי שיאזין היטב לדברי יגלה שלא מדובר בגוזמא כלל וכלל.

חז"ל מספרים לנו שבזמן החורבן היו יהודים שרצו להפסיק לישא נשים ולהוליד ילדים. הם טענו שהיות ויהודים רבים כל כך נהרגו בידי הרומאים, הרי שאין כבר טעם להוליד ילדים, אלא "נמצא זרעו של אברהם אבינו כלה מאליו". כך הם התאבלו - על ידי יאוש. הם ישבו על הקרקע ובכו והפסיקו להביט קדימה.

אולם זו טעות גדולה! לא זוהי הדרך להתאבל! כמובן שאנחנו בוכים ומצטערים על מה שאיבדנו, אולם אסור לנו אף פעם להפסיק להביט קדימה. ונכללת במבט זה ההבנה שבית המקדש שאותו אנחנו יכולים לבנות בימינו הוא הבית היהודי. המשפחה היהודית היא המקום שבו שורה השכינה.

בחורים טהורים

יש פסוק בתהילים (קמד, יב), "אֲשֶׁר בָּנִינוּ בְּנִטְעִים מְגֹדְלִים בְּנְעוּרֵיהֶם" - פירוש, בנים הגדלים בבית יהודי הם כמו נטיעות - משקים אותם בזהירות, מטפלים בהם במסירות, והם גדלים לאילנות מפוארים. כך גם הבנות - "בְּנֹתֵינוּ כְּזֹית" - הבנות הן הזויות - עמודי התמך של בתינו.

הגמרא במסכת פסחים (פז, א) מוסיפה ביאור בפסוק הזה, "אשר בנינו כנטיעים - אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא". בימי קדם, כל בחור יהודי גדל בטהרה שאין למעלה הימנה. הם גדלו כמו נטיעות רכות, שהושקו במים של ביישנות ויראת שמים. הם לא ידעו מה זה חטא. ולא מדובר בקבוצה נבחרת, אלא כך היה נראה העם היהודי כולו בימים עברו.

אך עלינו להבין שהגמרא אינה מתייחסת רק לימי קדם. נכון שבימים עברו התיאור הזה התאים לאומה כולה, אולם גם כיום יש לנו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא - הלא הם בחורי הישיבות הקדושות. אז נכון שזה לא כמו שהיה פעם, אבל גם בימינו, בחורים אלו הם גאוות האומה. אלו בחורים צנועים ומלאים ביראת שמים, הרחוקים מעבירה. חלק לומדים יותר וחלק פחות, אולם כולם התחנכו בדרך ישראל סבא, והם חיים את חייהם בצניעות וביראת שמים.

ירדו מהכביש

ומה עם בידור? לא תהיה אופציה כזאת. בארץ ישראל כולה לא יהיו בתי בידור, וגם לא פיצריות. אפילו טיול ברכב - איני יודע אם תהיה אפשרות כזאת. לבטח יהיו חוקי תחבורה נוקשים ביותר, שכן הנסיעה ברכב היא מסוכנת. בא וראה איזה עסק גדול עושה התורה כאשר מוצאים חלל באדמה. שולחים את הסנהדרין לחקור ולדון, עורפים עגלה, ועבור מה? עבור אדם אחד שנהרג! כיצד יתכן אפוא שיאפשרו הסנהדרין למכוניות לדהור הלך וחזור סתם כך, ולסכן חיי אדם!?

בארץ ישראל כולם יהיו עסוקים בדבר אחד: בלימוד התורה בבית המדרש, יומם ולילה. כולם יצאו בבוקר ל"כולל", ישובו לביתם לארוחת ערב, ושוב יצאו ללמוד בבית המדרש. כך יראה עם ישראל בימות המשיח. הארץ תהיה מלאה בבתי מדרש העמוסים עד להתפקע.

שיר של שלמות

הנשים יבשלו ארוחות עבור בעליהם שלומדים תורה, ועבור ילדיהם. הן גם יהיו עסוקות בלימוד מוסר ויראת שמים, כי למען האמת, גם לנשים יהיה זמן רב פנוי, שכן "וְהָיוּ מְלָכִים אֲמִנִּיךָ וְשָׂרֵי־תֵיבָה מִיִּנְיַתְךָ" (ישעיה מט, כג) - המלכים והמלכות ישמשו לנו כעבדים וכמטפלות. הם יטלו מעל כתפיו את רוב רובו של העיסוק הגשמי, ואנחנו, עם ישראל, אנשים ונשים, בנים ובנות, נהיה פנויים לעבוד את ה'.

על זה אנחנו בוכים, על עם התורה שאבד. לזה מייחלות עינינו - לימים של "אֵז יִמְלֵא שְׂחוֹק פִּינוּ". כשיבנה בית המקדש כולנו נשיר את שיר התורה והשלמות, ונגיע לגבהים שמעולם לא היינו יכולים להגיע אליהם בגלותנו. יהיה זה השיר היפהפה והמושלם ביותר ששמע העולם אי פעם. אנחנו עוסקים בבנין תמידי, ושואפים לקראת שלמותו של הבנין הזה בימות המשיח.

ג' - בונים את הבית היהודי

אבלות ונישואין

והנה, עד כמה שחשוב להמשיך ולבנות את עם ישראל כעם התורה, אסור לנו להזניח את האופן בו נוכל אנו להשתתף בבנין בית המקדש, במסגרת חיינו הפרטיים, בביתנו ובחיק משפחתנו.

קדושתו. אני נוהג תמיד לחזור על הדברים שאמר רבי ירוחם הלוי זצ"ל המשגיח דמיר, לפני עשרות שנים: "מיר קענען נישט פארשטיין", הוא אמר - איננו מסוגלים להבין את גדולתם של הסבא רבה וסבתא רבה שלנו.

עלינו להבין שדברים אלו נאמרו בתקופה שבה היו הרבה מאוד יהודים יראי שמים. נכון, לא כולם היו, אך רבים מאוד היו, ואין כל ספק שעדיין היו הרבה מאוד בתים קדושים ונפלאים של צדיקים וצדקניות. אך ביתה של הסבתא רבה היה משהו אחר. לא רק שאיננו מתקרבים לגדולה זו אלא ש"איננו מבינים אותה" - כך אמר ר' ירוחם. מיר קענען נישט פארשטיין. אי אפשר בכלל לתפוס את הגדולה הזו. הם חיו בדרגה אחרת לגמרי. בתי ישראל של פעם היו ממש קודש הקודשים.

מתאבלים אנו אפוא לא רק על חורבן בית המקדש, אלא על חורבנם של כל אותם בתים טהורים של אבותינו הקדושים.

בונים בהוד

אחת מתכליות האבלות היא כדי שאנחנו נבין מה איבדנו, וכך נוכל לנסות ולבנות שוב את ההריסות, כפי יכולתנו. בתשעה באב אנחנו יושבים על הקרקע ובוכים, ואז במוצאי תשעה באב אנחנו קמים וממשיכים הלאה בבניה.

אם אתם עומדים להשתתף בחתונה בשבוע הבא, מיד אחרי תשעה באב, חשוב שתדעו מה אתם עושים שם. מהי מהותו של תפקידכם, לשמח חתן וכלה? מה התכלית? המטרה היא להראות להם כמה חשובה היא המשימה בה הם מתחילים כעת.

מה היה קורה אילו חתן וכלה היו נישאים ללא אורחים כלל? המסדר קידושין מגיע בליווי שני עדים, אוספים עוד כמה יהודים למנין, וזהו. זוהי חתונה כשרה לגמרי. הכל כשר וישר, והם נשואים כדת משה וישראל. אך למרות שהם יצאו ידי חובה, הרי שזוהי הזדמנות שאבדה. החתן והכלה חייבים לראות ולהבין שזהו מאורע אדיר מאין כמותו. למען האמת, אילו היתה לנו היכולת, היינו צריכים לערוך כל חתונה באצטדיון ענק עם קהל משתתפים של מאות אלפים, אלא שזה לא מעשי. אנשים עסוקים, אי אפשר להשאיר את הילדים לבד בבית, ואבי המשפחה צריך ללכת ללמוד בבית המדרש. אולם בכל זאת, אנחנו משתדלים שכמה שיותר יהודים ישתתפו בחתונה, וזאת כדי ללמד את החתן ואת הכלה, וגם את עצמנו, שיש כאן מאורע בעל חשיבות גדולה ביותר.

בנות טהורות

הגמרא ממשיכה ודורשת את חלקו השני של הפסוק, "בנותינו כזויות - אלו בתולות ישראל" - בנות בית יעקב, הצנועות והטהורות. הן יודעות את תפקידן להקים בית ולשמש כרעיות נאמנות ואמהות נאמנות, ולהיות עסוקות בענייני הבית, ועליהן גאוותנו.

הפסוק מסיים בשלושת המילים הבאות: "מְקַטְבוֹת תְּבַנִּית הַיְכָל", וכה דורשת הגמרא: "אלו ואלו מעלה עליהן הכתוב כאילו נבנה היכל בימהין". הוי אומר, יהודי שמוליד בנים ובנות, ומגדל אותם כראוי - זוהי סוג של בניה-מחדש של בית המקדש.

מקדש של ממש

אל לנו לחשוב שמדובר במליצה או במשל בעלמא. דבר זה הרי הוא כבנין בית המקדש ממש! איש ואשה הנישאים מתוך כוונה לגדל משפחה ברוכה בילדים יראי שמים - להם נאה לבכות בתשעה באב על חורבן בית המקדש, שכן הם אלו שעסוקים בבנין בית המקדש.

נתאר לרגע אמא יהודיה עם עשרה ילדים, כולם הולכים בדרך התורה. היא מסרה את חייה לגדל ילדים אלו. היא בישלה עבורם. היא הניקה אותם. היא כיבסה וניקתה עבורם. היא דאגה שבעלה יוכל ללכת ללמוד בבית המדרש, ולא יצטרך לשבת בבית כל הערב ולבטל את זמנו. היא עודדה את בניה ללמוד. בנותיה התלבשו בצניעות. היא דאגה שהן יסייעו במלאכות הבית. כך גם אבי המשפחה. הוא אמנם לא נמצא בבית רוב היום, אך גם הוא משגיח על חינוכם של ילדיו. הם מדקדקים בהלכה ומקפידים על כל קוצו של יו"ד. הבית כולו מתנהל בקדושה ובצניעות.

באים חז"ל ומלמדים אותנו שיהודים אלו, המגדלים בנים ובנות קדושים וטהורים, אינם בונים את בית המקדש רק בדרך משל בעלמא. לא! הם בונים בפועל ממש את ההיכל! מעלה עליהם הכתוב כאילו נבנה היכל בימהים.

בתי ישראל הקדושים

זהו שאומרים חז"ל (ברכות ו, ב), "כל המשמח חתן וכלה כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים". יהודי המשתתף בחתונה יהודית - חתונה יהודית כשרה שבה יש הפרדה מוחלטת בין גברים לנשים - ומוסיף לשמחתם של החתן והכלה, הרי זה כאילו בנה את אחת מחורבות ירושלים.

מה הן "חורבות ירושלים" - בתי ישראל הקדושים והטהורים! גם על זה אנו מתאבלים בתשעה באב, על הבית היהודי של ימי קדם, שאין לנו כלל השגה בגודל

עדיין לא זכינו לבית המקדש בירושלים, עלינו לדעת כי הבית היהודי הוא העיקר.

עתיד הקב"ה להחזירו לנו

גם חתן וכלה שנישאו לפני חמישים שנה, גם הם יכולים להתחיל לטפס במעלה הסולם הזה, ולנסות לבנות את ביתם בדרך המפוארת שאפיינה את בתי ישראל מאז ומעולם. אף פעם לא מאוחר מדי. גם אנשים זקנים, אם הם מקבלים על עצמם מכאן ולהבא לנהוג בדרך ארץ הרבה ביותר - כמובן בתוספת כוונה לשם שמים, מתוך שאיפה לבנות בית מלא קדושה שבו תשרה השכינה - יכולים להתחיל בכל שלב בחיים לעצב את ביתם על פי רוחם של חורבות ירושלים, בקדושה של המשפחה היהודית.

יום יבוא שבו "עתיד הקב"ה להחזירו לנו" - השי"ת ישיב את שכינתו לציון, ונזכה לחזות בהוד תפארת גדולתו שאבדה. כולנו מייחלים ומצפים ליום שבו יבנה בית המקדש, במובן המלא והפשוט ביותר. באותו יום גדול ונשגב, כל מה שאיבדנו על ידי החורבן - בית המקדש יחד עם כל מוסדות הקדושה שנלוו אליו, ההכרה הבהירה בשכינתו של ה' בקרבנו, התפארת המיוחדת של כלל ישראל, בתי ישראל הקדושים והטהורים - כל אלה ישובו וייבנו בנין נצחי, בנין שלא ימוט לעולם ועד.

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

אבלות ובניה

בכמה וכמה מאמרים, התבטא הרב מילר זצ"ל שהוא ממליץ לכל יהודי לשבת על הקרקע בכל לילה, למשך דקה אחת, ולחשוב על אבלות החורבן.

השבוע נקבל על עצמנו בלי נדר לעשות כך - לשבת על הקרקע בכל לילה, ולשנן את היסודות שזכינו ללמוד במאמר זה:

1. לחשוב על האובדן הגדול של הגלות. 2. אבלות אמיתית מתבטאת ברצון עז לשוב ולבנות את מה שאבד. 3. הבית היהודי הוא בית מקדש, ושכינתו יתברך שורה בו.

מי שמשמח חתן וכלה, בעצם אומר להם כך, "שמעו נא אנשים צעירים. האם אתם מבינים מה אתם עושים כעת? אתם עסוקים בדבר שהוא חביב וחשוב עד למאוד בעיני ה'. אתם בונים בית מקדש מעט שבו תשרה השכינה!"

בונים בשמחה

התזמורת רועשת, כולם רוקדים וניגשים אל החתן כדי לאחל "מזל טוב! מזל טוב!", והחתן חושב לעצמו: "וואו, הנה החבר שלי מהישיבה קטנה. ושם אני רואה את הבן דוד השני שרוקד בעוז. כנראה שהחתונה שלי היא באמת מאורע חשוב, אם הוא ראה צורך להגיע במיוחד מחוץ לעיר כדי להשתתף בשמחתי".

כן ידידי, זהו באמת מאורע חשוב מאין כמותו, ולכן כולנו עסוקים בלשמח חתן וכלה. לכן אנחנו רוקדים כל כך הרבה. מי שרושם להם המחאה מכובדת, זוהי גם דרך מאוד טובה לשמחם, וככל שגדלה ההמחאה, כך גדלה השמחה. אך גם מי שאין לו כסף לתת, צריך לרקוד בעוז ובהתרגשות. אנחנו עסוקים כעת בלבנות את אחת מחורבות ירושלים! בהשתתפותך בשמחה, אתה מעודד ומחזק את בניין ירושלים!

המקדש בביתך

איזה דבר גדול הוא זה - בית שבו חתן וכלה חיים יחד ומתחילים לבנות את משפחתם. כל מי שנוטל חלק במפעל הגדול הזה ששמו "בית יהודי", עושה דבר נשגב מאין כמותו. כמובן שאף אחד אינו מושלם, אך כל מאמץ שמשקיעים בענין זה, בבניית בית שבו נישאים בני זוג יראי שמים שעובדים את ה' בבית הזה, נחשב לו הדבר כאילו הוא בנה את בית המקדש.

איש ואשה שבונים בית המיוסד על ערכים, על עבודת ה', גמילות חסדים, דרך ארץ, מידות טובות, שמירת הלשון, צדקה וכל ענפי יראת ה', ומגדלים יחד דור של ילדים רבים, טובים וישרים, הם הם בנאי בית המקדש.

לא מדובר במליצה. אל תחשבו לעצמכם, "נכון, זה 'כאילו', אבל זה לא באמת", כי איזו תועלת יש בכהנים טהורים המקריבים קרבנות על גבי המזבח, אם יושב לו יהודי ומחלל את התורה בביתו? תכליתו של בית המקדש היתה שכל הקדושה, החיזוק, וכל מעלות עבודת ה', יזרמו מבית המקדש אל תוך בתיהם של ישראל. ולכן, גם אם